Poštnina plačana v gotovini.

Štev. 16. V Ljubljani, v četrtek, dne 19. aprila 1923. **Leto II.**

Izhaja vsak četrtek popoldne.
V slučaju praznika dan poprej.
Cena:
za en mesec . . . . . Din. 4
za četrt leta . . . . . „ 12
za pol leta . . . . . „ 24
Posamezna štev. stane 1·25 Din.
Uredništvo:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportažni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2.
Inserati se računajo :: po dogovoru. ::

Za bratski sporazum.

Naša država preživlja težke čase. Komaj so pretekla štiri leta po zedinjenju treh jugoslovanskih narodov, pa so si bratje tako v laseh, kakor da so drug drugemu najhujši sovražniki. Vsa naša kriza izgleda kakor nesrečen zakon, ko sta se dva vzela, ne da bi drug drugega poznala, zdaj pa se kesata in ne vesta, kaj bi. Naprej ne gre, nazaj se ne sme. Ako bo šlo to le še nekaj časa tako dalje, bodo jugoslovanski narodi podali svetu jasen dokaz, da za samostojno državno življenje v večjem okviru sploh niso sposobni ; vsaj ne še danes.

In kakor pri nesrečnih zakonih, tako tudi v naši državni zajednici valita nasprotni stranki druga na drugo **vso** krivdo, tako da bi sodnik, ki bi ju hotel spraviti, imel pred seboj jako težko, ako ne naravnost nerešljivo nalogo. Kajti bratje smo danes tako skregani, da se sami med seboj menda sploh nismo sposobni več poravnati.

Mi hočemo o tem sporu povedati odkritosrčno svoje mnenje.

Vsakdo v naši državi se mora zavedati, da po neki višji neodoljivi zgodovinski sili spadamo Jugoslovani skupaj, da neko višjo enoto zares tvorimo, pa naj bo ta enota takšna ali drugačna. Eni mislijo, da smo eno po krvi, drugi menijo, da smo po jeziku eno, tretji nam pripisujejo enako ali podobno kulturo, naravo in bogsigavedi kaj še. Drugi vse to zopet tajijo ter kažejo na resnično globoke razlike med nami. Mi pa pravimo, da naj se vsi ti jezikoslovci, narodoslovci in kulturoslovci gredo solit, ker s svojimi metodami tega vprašanja ne bodo nikoli dognali in ker jih nujni razvoj stvari sploh ne sprašuje za njihove mnenje ter se zanje tudi nič ne bo zmenil. **Življenje terja, da tvorimo eno zajednico,** pa naj smo eno ali tri, naj smo si v enem oziru sorodni, v drugem tuji ! Tudi to nima z vprašanjem našega zožitja v enem državnem telesu nič opraviti, ali in v katerih ozirih in na kakšen način se zbližamo, kako se spojimo, ali pa morebiti izvestne razlike med nami vedno ostanejo — to je stvor več ali menj teoretičnega ugibanja. Vsak praktični politik mora znati samo to, da skupaj **moramo** ostati in če smo zaenkrat v tem zakonu še nesrečni, moramo gledati, da **sami** napravimo svoje življenje kolikortoliko znosno, da drug drugemu odnehamo in da vsak nekaj žrtvuje. Eno **hočemo, zavedno,** z notranjo **samoodločbo** negovano čustvo višje enote **moramo** v sebi razvijati, je visoko ceniti in čezdaljebolj izpopolnjevati : čustvo jugoslovanske skupnosti, ki nas v eni državi spaja, četudi govorimo in bomo morebiti vedno govorili tri jezike, četudi bomo eni bolj na zapad, drugi bolj na vzhod orientirani, četudi se bomo morebiti še dolgo ali pa mogoče vedno za tri popolnoma izdiferencirane narodne skupine smatrali.

Sporazum nam naravnost diktira najprimitivnejši razum, kajti vsakemu otroku in vsakemu analfabetu mora biti danes jasno, da bi mogel danes vsak zase morda za silo res životariti, živeti pa nikdar, ne mi Slovenci, a tudi Hrvatje in Srbi ne. Političen položaj je danes v Evropi tak, da bi kaka samostojna slovenska ali hrvaška ali pa tudi srbska državica bila čisto navadna žoga in kolonija te ali druge velesile, neprestano ogrožena v svoji eksistenci od sosednih šovinistov. Kaj pomeni tak političen položaj, so menda zlasti Srbi dovolj bridko čutili od svojega osvobojenja dalje, zlasti pa zadnji dve desetletji pred svetovno vojno. Samo združeni v veliki, na znotraj konsolidirani Jugoslaviji, v kateri bi se čutili vsi njeni sestavni deli, to so Slovenci, Hrvatje in Srbi, zadovoljne in domače, moremo vsi trije uspešno kljubovati pohlepnim namenom sosedov in velesil ter uspešno razvijati svoje politične, kulturne in gospodarske sile še naprej.

Za sporazum govore zlasti še gospodarske koristi, ki so na dlani. Naša nad vse srečna zemljepisna lega in pa ogromni naravni zakladi, ki so zakopani v naši zemlji, nam dajejo garancijo, da lahko postanemo že v bližnjih desetletjih ena najkrepkejših držav v južni, srednji in vzhodni Evropi, dočim bi ostali ločeni še naprej **berači.** To nam dokazuje vsa gospodarska zgodovina Slovencev, Hrvatov in Srbov. Mi Slovenci smo bili do zadnjega zgolj kolonija nemškega, Hrvatje madjarskega, Srbi pa angleško - francoskega kapitala, ki nas je vse skupaj neusmiljeno izžemal. Tudi to morajo vedeti zlasti Srbi prav dobro, saj so bili že pred vojno tako v pesteh angleško - francoskih izžemalcev, da se niso mogli niti ganiti več.

Zakaj postajajo torej naši sosedje vsak dan bolj nervozni, čim več se govori pri nas o sporazumu ? Zato ker se tega sporazuma bojijo, zato ker vedo, da se bomo tisti trenutek, ko bo sporazum dosežen, postavili na svoje noge in s tem bo odklenkalo vsem onim domišljavim »protektorjem«, ki hočejo za vsako ceno obdržati Jugoslavijo kot svojega političnega hlapca in svojo gospodarsko kolonijo.

Ali ni prokleta ironija v tem, da so se mogli n. pr. sporazumeti pri eni mizi zastopniki Ircev in Angležev, pri nas pa ne gre ?

Mi verujemo, da bo Jugoslovane še ob pravem času srečala pamet. **Ne terorja, ne revolucije miroljubno, ti gospodarski konsolidaciji stremeče in državo ljubeče ljudstvo noče !** Ono hoče sporazuma, častnega sporazuma za vse, kjer bo eden na drugega jemal obzir. X.

S. :

Slovenski kmet in industrija.

I.

Skoro dve tretjini slovenskega naroda se peča s poljedelstvom in gozdarstvom (63 %), ostali pa z drugimi poklici. Od teh je zaposlenih v industriji komaj kakih 15 % celokupnega prebivalstva v Sloveniji. Že iz tega je razvidno, da je slovenski narod po veliki večini poljedelski narod, dočim je industrija še komaj v povojih.

Glede na to bi mislil površni opazovalec naših razmer, da se tičejo glavni problemi našega naroda interesov kmečkega prebivalstva in da je industrija nekak **vsiljivec,** ki samo meša idilične prilike, ki vladajo pri nas po kmetih, radi česar nima kmečko prebivalstvo prav nobenega povoda, ogrevati se za razvoj in interese industrije. Površni opazovalec bi dalje seveda tudi sklepal, da slovenskih poslancev, zlasti onih, ki so bili izvoljeni po kmetih, razvoj industrije nič ne briga in da se imajo za to zanimati kapitalisti in njihovi poslanci sami.

To naziranje je pa huda, huda zmota in le žal, da se tega pri nas še toliko ljudi ne zaveda. Slovenija je bila že od nekdaj v poljedelskem oziru hudo pasivna dežela. Samo krušnega žita se mora uvažati k nam okroglo 7000 vagonov na leto in statistika pravi, da more preživeti naše poljedelstvo komaj polovico slovenskega naroda. Nastane torej vprašanje, odkod vzeti ostalo polovico ? Kdor pozna naše gospodarske razmere, ve, da pokrivata del tega primanjkljaja živinoreja in gospodarstvo, ki sta pri nas zelo razvita in nam donašata lepe dobičke. Toda ti dobički pokrivajo, kakor rečeno, le **del** primanjkljaja, nikakor pa ne vsega. Pomisliti je pa treba, da spravijo dobiček od našega gospodarstva v žep samo nekateri posamezniki (predvsem veleposestniki), radi česar ostane torej za splošnost le dobiček od živinoreje.

Če pogledamo dalje še **današnji** položaj našega kmetijstva, tedaj vidimo, da je **bolj brezupen, kot kedaj poprej.** Že v nekdanji, po večini industrijski Avstriji, je naše kmetijstvo stalno nazadovalo, v današnji skoro popolnoma agrarni Jugoslaviji mora pa neizogibno propasti docela, kajti ogromna in tako rodovitna vojvodinska ter slavonska polja pa morajo ubiti. Kakor hitro se razmere v državi in po svetu nekoliko uredijo, zlasti pa ko se vzpostavi še poljedelska Rusija, je popolnoma izključeno, da bi mogel naš kmet še konkurirati glede cen še s cenami vojvodinskih agrarnih produktov, kajti proizvajalni stroški našega kmeta so iz najrazličnejših vzrokov neprimerno večji, kot pa slavonskega ali vojvodinskega veleposestnika.

Če pogledamo torej naše kmetijstvo s tega širšega in dobro utemeljenega vidika, tedaj moramo priti takoj do spoznanja, da ono nima pri nas prav nobene bodočnosti, obratno, da bo šlo stalno navzdol, če ne skokoma, pa vsaj zdržema. Smotrena agrarna zakonodaja more zaradi tega to propadanje našega kmetijstva preprečiti kake hujše gospodarske katastrofe, ne more ga pa ustaviti in to je vsekakor tudi njena dolžnost, kajti vsak **prehitri** propad našega kmetijstva bi imel nedogledne gospodarske posledice za ves narod. Pravcato Sisifovo delo bi tedaj bilo, upirati se temu naravnemu procesu, kajti njegovi vzroki stoje tako izven vsake kompetence človeških moči, da je vsak trmoglavi odpor nesmisel in bi bil celemu narodu le v škodo.

Prosveta.

Fran Erjavc : Zgodovina socializma v Srbiji. Izdala in založila »Slovenska socialna matica«. V Ljubljani 1923. Strani 56. Cena 6.— Din. — Medsebojno spoznavanje je prvi pogoj sožitja, zbliževanja in succesivnega zedinjevanja Slovencev, Hrvatov in Srbov . . . in temu medsebojnemu spoznavanju, iskrenemu in nezatrtemu, je posvečeno to delce«, pravi pisatelj sam v predgovoru. Temu namenu bo služila ta živahno pisana knjižica res prav dobro, saj vidimo, da je danes vir mnogim razprtijam in nesoglasjem v veliki meri nepoučenost. In z ozirom na to moramo to delce le pozdravljati. Snov je razdeljena v šest poglavij, namreč : 1. Srbija v prvi polovici preteklega stoletja. 2. Prvi pojavi socializma v Srbiji. 3. Svetozar Marković. 4. Prve delavske organizacije. 5. Ustanovitev sindikalne organizacije in srbske socialno demokratične stranke, in 6. Srbska socialno demokratična stranka. Ker se pisatelj ne omejuje zgolj na zgodovino srbskega socialističnega gibanja v ožjem pomenu besede, temveč ga riše v tesni zvezi z vsem srbskim kulturnim, gospodarskim ter zunanjim in notranjim političnim razvojem, bo knjižica gotovo zanimala najširšo javnost. In ravno radi tega njenega splošno informativnega značaja jo vsem toplo priporočamo.

Brencelj.

Minuta in četrt ure.

Neki pianist je igral v koncertu Chopinov »minutni valček« v izdelavi, ki mu jo je dal mojster na klavirju Moric Rosenthal. Na vprašanje tovariša, kako mu je ta valček dopadel, je rekel Rosenthal : »Ta minutni valček je bila najlepša četrt ure mojega življenja.«

Ni enaka mera za vse.

Mozart ni maral takozvanih otroških čudesov, otrok, ki so prehitro razviti, ki pa pozneje navadno brž opešajo. Nekoč so ga prisilili, da je poslušal igranje nekega takega otroka, in ker je ta res dobro igral, ga je Mozart odkritosrčno pohvalil. Deček mu je nato dejal : »Tako rad bi komponiral ! povejte mi vendar, kako se to napravi !«

»O, za to se morate pa še veliko naučiti in precej starejši morate biti«.

»Ja, Vi ste pa vendar že komponirali, ko ste bili stari trinajst let !«

»Seveda sem komponiral,« se je Mozart smehljal, »a tudi nikogar vprašal nisem, kako naj to napravim«.

Odklonjena vsiljivost.

Če hoče kakšen vladar imeti na potovanju mir, vsaj razmerno, potuje kot navaden civilist, sprejemov ni, sploh sitnosti ni. Bolj prost je, sicer navadno vedo, kdo da je, vendar mu dajo bolj mir in ne silijo vedno vanj. Tako potovanje ali bivanje v kakem kraju imenujemo z latinskim izrazom inkognito.

Eden največjih talentov v spisovanju romanov je bila slovita francoska pisateljica Avrora Dudevant, znana v literaturi z imenom George Sand (1804—1876). Imenujejo jo stvariteljico socialnega romana. Znani so njeni romani Indiana, Sélia, André, Maitre Simon, Mauprat itd., znane so njene izvrstne vaške povesti. Bila je direktna potomkinja maršala Morica Saškega, sina Augusta Močnega. In na to sorodstvo s saško kraljevsko hišo si je njen sin Moric veliko domišljeval.

Ko se je mudil kralj Albert Saški (1873—1902) v kopališču Ragaz v Švici, so mu predstavili tudi Morica Sanda. Le - ta je takoj začel naštevati svoje prednike, hoteč kralja s tem opozoriti na sorodstvo. Kralj ga je mirno poslušal, potem se je pa nasmehnil in mu je dejal : »Gospod sorodnik, jaz sem tukaj inkognito — naredite še Vi tako !«

Nevoščljivost umetnika.

V anekdoti Napoleon in Cherubini beremo o komponistih Paisiello in Zingarelli. Začetkom preteklega stoletja sta bila v Italiji in na Francoskem zelo priljubljena. Ko so pa opere Rossinija (1792—1868) začele svojo zmagoslavno pot, se za ta dva komponista ni nihče več dosti zanimal. Zingarelli je bil ravnatelj konservatorija v Neapolju ; prepovedal je učencem študiranje Rossinijevih skladb ; vsak grešnik je bil hudo kaznovan, ni smel več obiskovati konservatorija. Šele kraljevo povelje je napravilo tej samovoljnosti Zingarellija konec.

Tedaj sta se slučajno srečala Zingarelli in Rossini. Ta je vedel, kako vsa stvar stoji. Zingarelli je hotel Rossinija ponižati in mu predstavil spremljajočega učenca s temi besedami : »Vidite, ljubi Rossini, tale mladi mož je tudi velik ljubitelj Vaše glasbe. Ali bi mu hoteli enkrat povedati, naj nikar ne hodi po Vaših potih ?«

Rossini je nevoščljivega tovariša smehljaje se pogledal in mu je zadovoljno odgovoril : Nepotrebne reči zahtevate od mene, gospod ravnatelj. Mislim, da to zadevo že Vi sami tako temeljito opravljate, da jaz ne morem prav nič pristaviti«.

Vprašanje v šoli.

»Kateri cesar je bil najbolj imeniten ?«

»Avstrijski !«

»Zakaj ?«

»Zato, ker mu je nekoč na lovu ogrski kralj čevlje sezul«.

Avstrijski cesar in ogrski kralj sta bila seveda enaista oseba.

Tenorist in smotke.

Leta 1880 so hoteli na dunajski dvorni operi igrati »belo damo«, tenorista Schmidta pa ni bilo in bi bil moral nastopiti. Direkcija je telefonirala v obmejno mesto Passau : »Kaj je z našim tenoristom Schmidtom ?«

Odgovor : »Smo ga tukaj obdržali, ker je hotel vtihotapiti avstrijske smotke !« Kakor znano, so bile te dosti boljše, kakor nemške.

Dr. R.

Vprašanje bolniških blagajen.

Med takozvanimi »pridobitnimi krogi«, zlasti pa med obrtništvom vseh branž in smeri vlada že od prevrata sem hud odpor proti dalekosežnim reformam, ki so se izvedle zadnja leta pri nas v bolniškem zavarovanju. Hudo kri je vzbudil razpust malih zakotnih bolniških blagajen in ustvaritev velike centralne bolniške blagajne v Ljubljani, še povečala je pa ta odpor centralizacija vseh jugoslovanskih bolniških blagajen v Zagrebu.

Glede na to je že skrajni čas, da pove tudi krščansko socialno delavstvo, kaj in kako misli glede tega, saj posega to vprašanje v njegove življenske interese. Brez vsakega oklevanja stojimo z vso odločnostjo na stališču, da ne bomo dovolili več vzpostavitve starega stanja, v katerem je životarilo za vsakim oglom po pol ducata bolniških blagajen, ki so bile nezmožne življenja, še bolj pa nezmožne izvrševati one velike socialno politične naloge, ki tej instituciji pripadajo. Njim je moral tako delavec, kakor tudi delodajalec plačevati razmeroma velike svote, haska pa ni imel od njih skoro nobenega. Pri tem se pa niti ne dotikamo včasih več kot čudnega gospodarstva v teh bolniških blagajnah.

Načeloma stoji torej krščansko socialno delavstvo na stališču enotne velike in močne bolniške blagajne za vso Slovenijo in bo znalo tej svoji zahtevi dati v vsakem slučaju tudi potrebnega povdarka. S tem pa seveda še ni rečeno, da se brezpogojno strinjamo z vsemi oblikami, v katerih se je pri nas ta centralizacija izvršila, kakor tudi ne z vsemi ukrepi vodstva slovenske bolniške blagajne, ki je le prepogosto pozabljalo, da ta zavod ni zgolj last in domena ene politične stranke.

V načelu bi se zgolj teoretično mogli ustavljati tudi **primerno urejeni** enotni bolniški blagajni za vso državo, dočim se ji pa moramo danes in v današnjih razmerah z vso odločnostjo upirati, kajti do centralizacije je prišlo zgolj iz strankarskih razlogov, vkljub temu, da ni zanjo prav nobenega niti najprimitivnejšega razloga. Enotna bolniška blagajna za vso državo je danes zgolpj preskrbovalnica za nekaj v politiki skrahiranih dr. Žerjavovih hlapcev in odvzema le težko prislužene groše slovenskega delavstva, o čemur so nas zadnji meseci do dobrega izučili (ustavitev znane ljubljanske zgradbe itd.)

Zahteve krščansko socialnega delavstva so torej:

1. Enotna bolniška blagajna toda **reorganizirana.**
2. Čim hitrejše razbitje famozne centralizacije v Zagrebu z zahtevo, da nam isti vrne tudi vse one težke milijone, ki so že odšli tja doli.
3. Nujna uvedba **splošnega socialnega zavarovanja:** za katero se je rajni dr. Krek boril vse svoje življenje.

V. katoliški shod.

Pripravljalni odbor za V. katoliški shod je za velikonoč izdal proglas, s katerim naznanja, da se bo od 25. do 28. avgusta letos vršil v Ljubljani V. veliki katoliški shod. Oklic povdarja:

»Vojna in njene posledice so zadale našemu narodu globoke rane. Gospodarske težave nas pritiskajo k tlom. Razredni boji povzročajo socialno razkrojenost. Slabi življenski pogoji nam povzročajo resne skrbi za bodočnost. Še bolj opasna ko gospodarska nevarnost pa je za naš narod razrvanost v pojmovanju in udejstvovanju krščansko - nravnih načel. Povsod nam reži nasproti goli materializem, nebrzdano uživanje po »željenju oči, mesa in napuhu življenja«. Pojema volja za vestno izpolnjevanje dolžnosti, avtoriteta ne uživa dolžnega priznanja in spoštovanja. Vse to razjeda narodno telo in izpodkopava njegove moči.

K ozdravljenju teh razmer nam more pomagati le vera s svojimi kamenitimi tablami deseterih božjih zapovedi. Socialno ne moremo dvigniti naroda brez poboljšanja njegovega duševnega nravnega stanja. Oživeti se mora zopet vera v Boga in v odgovornost pred Bogom, okrepiti se mora krščanska ljubezen do bližnjega, udušiti poganska sebičnost ter užgati v srcih plamteča božja ljubezen. Krščanska svetost v zakonu in družinsko življenje mora zopet vzcveteti, se poglobiti, ukorenini v vseh plasteh našega naroda.

V luči sv. vere hočemo o vseh teh nalogah premišljevati ter sklepati o primernih sredstvih za **nravni preporod našega ljudstva**, za **obnovitev krščanskega družinskega življenja**, za **okrepitev socialnega blagostanja.** Z vidika našega katoliškega naziranja hočemo pregledati in urediti **naše vzgojne in kulturne organizacije**, si želimo pojasniti vprašanja, nazore in potrebe modernega sveta na polju **znanosti in umetnosti.**

Vsa naša prizadevanja pa ostanejo brez pravega uspeha, ako nimamo krščanskih šol. Pripravljajo se šolski zakoni za celo državo. Katoliški starši, ki so odgovorni pred Bogom za časni in večni blagor svojih otrok, imajo kot davkoplačevalci pravico in dolžnost zahtevati od države za svoje otroke le take šole, kakor jih za vzgojo katoliške mladine Cerkev predpisuje po svojem pravu. Bog, Cerkev in starši imajo svoje neoporečne pravice do otrok. Bilo bi brezvestno nasilje, ako bi kaka svetna oblast izrvala to, kar je očetovska hiša posadila v mlada nežna srca. Katoliški shod je poklican, da povzdigne mogočno svoj glas v šolskem vprašanju ter izdela **načrt za naše šolstvo,** ki ne sme biti brez Boga in brez verskonravne vzgoje.

V državni politiki je na dnevnem redu **razmerje med Cerkvijo in državo.** V veliki meri je odvisna usoda našega naroda in usoda naše države od tega, kako se reši to vprašanje. Ne zahtevamo za katoliško Cerkev nikakih predpravic. Zahtevamo pa svobodo, da lahko neovirano vrši svoj božji poklic. In kakor ves naš katoliški shod ni naperjen proti kakemu drugemu veroizpovedanju v naši državi, tako tudi pri razmerju med Cerkvijo in državo ne zahtevamo več, pa tudi ne manj, kakor priznavamo drugim veroizpovedanjem, namreč: **svobodo in enakopravnost«.**

Kat. shod mora dati zlasti delovnim slojem našega naroda novih moči. Zato vabimo vse naše pristaše in prijatelje, da se nanj z vso vnemo pripravijo.

Nabirajte za tiskovni sklad „Pravice"!

Strokovna zveza rudarjev.

Trbovlje. Letošnji prvi maj praznuje Strokovna zveza rudarjev skupine Trbovlje, Hrastnik, Zagorje kakor običajno na sv. Planini. Pozivljamo že sedaj vse tovariše gori navedenih skupin, da se pripravijo na izlet krščansko socialnega delavstva. Natančni spored bo v glasilu »Pravica« pravočasno objavljen.

I. redni letni občni zbor Strokovne zveze rudarjev, bo zboroval dne 13. maja t. l. v čitalnici Društvenega doma v Trbovljah. Začetek ob 10. uri dopoldne. Dnevni red: 1. Poročilo predsedstva. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Odobritev računskega zaključka. 5. Volitev načelstva, nadzorstvenega in strokovnega odbora. 6. Slučajnosti. — Če bi ob napovedani uri občni zbor ne bil sklepčen, se vrši čez pol ure nov občni zbor z istim dnevnim redom in ob vsakem številu navzočih.

Za načelstvo: Stanko Keše l. r.

Trbovlje. Dne 8. 4. t. l. je zboroval redni občni zbor tukajšnje skupine Strokovne zveze rudarjev. Po poročilu predsednika, blagajnika in tajnika se je izvolil sledeči odbor: Šmid Franjo, Biderman Miha, Ban Pavel, Hvala Adolf, Zupan Miha, Zupan Franc, Zupančič Martin, Prašnikar Jože, Križnik Ivan, Kurent Anton. S sklepom, da bo novo izvoljeni odbor delal v prospeh skupine, se je lepo uspeli občni zbor zaključil.

Trbovlje. Redni sestanki strok. zveze rudarjev, skupina Trbovlje zborujejo vsaki četrtek popoldne ob 5. uri v običajnih prostorih. Tovariši, ne zamudite teh sestankov. Ako si hočemo priboriti boljši kruh, se moramo zavedati, da je naša stanovska organizacija tista, v kateri je edinole mogoče priti do cilja. Sveta dolžnost vseh članov je, da se udeleže teh sestankov v polnem številu.

Odbor.

Velenje. Novi odbor se je v svoji seji konstituiral kot sledi: Brglez Jernej načelnik, Zajc Vekoslav podnačelnik, Velunšek Franc tajnik, Goričan Franc namestnik, Fidej Anton blagajnik, Ovbu Franc namestnik, odborniki: Ograjenšek Martin, Jelen Martin, Švenc Bogumil, Jeršek Franc, Ojstriž Jože in Ojstriž Martin. **Za Bevče** so izvoljeni sledeči zaupniki, Goršek Leopold, Pečečnik Jože, Borovnik Alojz. **Za Št. Janž pri Velenju:** Traunšek Alojz, Očakar Bernard, Petek Alojz. **Za Šoštanj:** Tomic Anton, Rajšter Anton, Acman Rudolf. **Za Št. Ilj:** Hrovat Marko, Šušter Vinko, Viher Jože in Avberšek Franc. Vsi tovariši, kateri stanujejo v navedenih krajih, naj se v vsaki zadevi obračajo na svoje zaupnike, kateri bodo dali Vam pojasnilo in Vaše prošnje ter pritožbe precej priglasili odboru skupine, ki posluje v Velenju.

Velenje. Pred letom dni so bili tukaj v Velenju gospodarji »Social-patrioti«, a danes jih ni več med nami. Delavstvo je videlo tukaj delovanje socialpatriotske centralistične avantgarde, zato se obrača in zapušča v masah Bernota in podobne mu »Odrešenike«. Proletarci! Naše mesto in naša rešitev je samo v naši Strok. zvezi, ki stoji na krščanskem temelju! Ona je tukaj že z uspehom delovala in marsikaj pridobila, kar je s svojo malomarnostjo odtrgala »Bernotova laži - organizacija«.

Ako si hočemo izvojevati boljši kruh ter si zagotoviti našo bodočnost, oklenimo se naše organizacije, kajti le v močni organizaciji pride proletarec do svoje veljave. Nikakor ne pozabimo našega delavskega glasila »Pravico«. Razširjajmo ga in podpirajmo, kajti organizacija brez lista ni orgnizacija. Na delo za »Pravico« in poštenost!

Iz centrale. Večkrat smo že omenili in omenjamo še danes ter opozarjamo skupine, da naj bodo bolj redne v dopisovanju in plačevanju prispevkev, ker le tako je mogoče resno in sistematično delo.

Dr. I.

Jetika in stanovanje.

Jetika je v prvi vrsti stanovanjska bolezen. Statistika je pokazala, da nastopa jetika najraje v določenih hišah v večjem številu, da ne zapusti več onih hiš, kjer se je enkrat pojavila. Pokazalo se je pa tudi, da so te hiše najbolj gosto obljudene, zavisi torej obolenje za jetiko od števila stanovalcev. Samoposebi se razume, da se jetika mnogo lažje naleze v stanovanju, kjer stanuje poleg enega na jetiki bolanega deset ali še več oseb, dočim more v stanovanju, kjer stanujeta le dve osebi, oboleti kvečjemu le še drugi t. j. sostanovalec. Vsekakor se ne omejuje nevarnost nalezenja le na skupno bivanje, ker je mogoče nalezti jetiko tudi drugje, vendar je možnost nalezenja največja v stanovanju in to timvečja pri spanju v eni postelji z osebo bolano na jetiki.

Razvoj jetike pospešuje v veliki meri slaba razsvetljava v stanovanju, kamor se solnčni žarki nikdar ne izgube. Na temnem kraju živi bacil jetike dolgo časa, medtem ko na svetlem prostoru hitro pogine. Iz takih temnih mest v sobi pride po različnih predmetih tudi drugam, kjer so zanj ugodnejše razmere, n. pr. v usta, v pljuča in povzroči jetiko. Na ta način se začenja jetika tudi v takih stanovanjih, kjer je drugače red in snaga.

Jetika razsaja posebno v velikih mestih, kjer so ljudje iz nižjih in srednjih slojev stisnjeni v mala stanovanja v takozvanih »kasarnah«. Slab zrak, težko delo, nezadostna hrana prispevajo vsak svoj del k razširjanju jetike v ogromnem številu. V Parizu je izmed 80.000 hiš 4443 takih hiš, v katerih je umrlo za jetiko 5 do 9 ljudij v 10 letih in 820 takih hiš, v katerih je umrlo nad 10 v 10 letih, torej vsako leto vsaj eden. Pokazalo se je pri pregledovanju teh hiš, da je v vseh teh hišah slabo zračenje, slabo osvetlenje in prenapolnenje stanovanj. Torej lep dokaz za dejstvo, da se jetika dobro drži hiše, kjer se je enkrat ugnezdila.

Jetika je bolj razširjena, kakor se zdi na prvi pogled. Polovica bolnikov na jetiki se ne čuti bolna, ali pa vsaj ne mislijo, da bi mogli imeti jetiko. S časom pa se začne bolezen uveljavljati, vendar je takrat že pozno. Pri pregledovanju otrok prvih razredov po ljudskih šolah se je našlo, da ima polovica otrok jetične zarodke že v sebi, dočim ni na zunaj opaziti nikakih sprememb, ker prvi napad bacilov na zdravo otročje telo ne zadostuje za obolenje. In kje se otroci nalezejo, če ne po stanovanjih? Mnogo izmed teh otrok ozdravi vsled prirodne odporne sile, velik del pa se znova naleze pogubonosnih

Listek.

Leta 1930.

Veselo je privozil na ljubljanski južni kolodvor tržaški vlak in iz kupeja je stopil po dolgih tridesetih letih prvič zopet na domača tla Janez Korene. Mož je bil odšel l. 1900 iz strahu pred avstrijsko vojaško suknjo v Ameriko. Izprva je kopal severno ameriškim milijarderjem premog, kmalu se mu je pa zdelo to preneumno, zato pusti rove in rovnike ter se napoti v Brazilijo. Tam je prodajal najprej časopise, nato postal trgovski potnik češkega veletrgovca, kmalu se je osamosvojil in sčasoma postal lastnik velike trgovske firme. Ko si je nabral težkih milijonov, je firmo z vsem inventarjem prodal in sklenil posetiti za nekaj tednov svojo daljno slovensko domovino. Tako se je pripeljal v Ljubljano.

Hitro odpre okno in pokliče postreščka. Takoj plane cela kopica k njemu.

»Spravite te kovčke v najboljši hotel«.

»Pssst, gospod. Ne tako na glas, da Vas ne zaprejo.«

»Zakaj?«

»Kaj ne veste, da je pri nas že pet let prepovedano slovensko govoriti?«

»Pa kako naj govorim? Saj vendar niste več v Avstriji, že pred kakimi desetimi leti sem bral, da ste osvobojeni! Nemško nisem nikdar posebno znal, a pozabil sem zdavnaj še ono«.

»Za božjo voljo, gospod, molčite! Pri nas se govori samo srbsko, ali kakor pravijo jugoslovensko. Naš generalni guverner dr. Žerjavić je izdal baš zadnjo nedeljo najvišji ferman ki odreja za vsakega veleizdjalca, ki bi še izpregovoril kako slovensko besedico, takojšnje obglavljenje. Na dvorišču »Jugoslovenske Nacije« v ulici Petra Smole (včasih so ji rekli Knafljeva ulica) baje delajo po štirje rablji, pod vodstvom g. Rastića noč in dan.«

Prebledeli gospod Korene še niti ni odprl ust, ko ga že zgrabijo štiri močne pesti in vlečejo v kolodvorsko »policijsko stanico«. Tam ga sprejme dolgobrkat oficir ter nemo pokaže policajema na široko klop, iznad katere je štrlel cel gozd debelih palic. Stražnika položita napol omedlelega Korena na klop in eden izmed njiju zavrti za neko kolo, nakar začnejo padati težki udarci...

Kaj se je godilo potem, tega Korene ni vedel, kajti šele čez kaki dve uri se zbudi vkovan v težke železne verige v temnici poleg policijske stanice.

Dolgo premišljuje o zadnjih dogodkih, dokler ga končno ne predrami do zob oboroženi stražnik, ki je slastno ogledoval debelo zlato Korenovo verižico.

»Za pet božjih ran, kaj se je zgodilo, kaj sem zagrešil, ali ste ponoreli?«

»Molčite in pripravite se na smrt. Lahko izrečete še zadnje želje in napišete kako pismo, kajti jutri zjutraj bo vaše ime že natisnjeno v uradni »Orjuni« med usmrčenimi«.

»Moj Bog, zakaj! Prosim Vas, prizanesite mi, po tridesetih letih sem stopil danes dopoldne prvič zopet na tla osvobojene domovine, kaj sem torej mogel prегrešiti?«

»Imate denar? Morda bi se dalo vendarle kaj storiti za vas?«

»Imam nekaj, ali se da morda glava odkupiti?«

»To sicer ne gre, pa saj gotovo veste, javni namestčenci ne dobivajo pri nas nobene plače in... no ja... morda me razumete...?«

Od strahu trepetajočemu Korenu se hitro zasveti v glavi, izvleče precej napolnjeno listnico in pomoli stražniku desetdolarski bankovec. Policaj se mu globoko prikloni, odklene okove in ga odvede v prvo sobo. Korene hitro izpregleda situacijo, napolni iztegnjene roke navzočih z dolarji, nakar med globokimi pokloni zapusti stanico.

Mračilo se je že, a pred kolodvorom ga je še vedno čakal postrešček, vajen podobnih dogodljajev. Korene mu vrže par dolarjev, nakar se odpelje z avtomobilom v naznanjeni hotel.

(Dalje prihodnjič.)

bacilov in propade. V Nemčiji je bilo n. pr. leta 1912 skoraj en miljon ljudi pljučno bolanih, koliko mnogo več (sorazmerno) jih je še pri nas, kjer je protijetični boj šele v povojih. Vojna in povojna doba imata tu svoj vpliv. Bolniki z jetiko hodijo okolu nas in sejejo bacile vsepovsod. Bolnišnice nimajo zanje pomena, drugih zdravilišč primanjkuje. Tu bi bil na mestu temeljit pouk ljudstva, da ne bo slepo drvelo v lastno pogubo. Po vseh večjih krajih, zlasti industrijskih, naj bi se ustanavljali ljudski ambulatoriji, dispanzerji za jetične, ki bi naj bili središča našega boja proti jetiki.

× × ×

Cepljenje zoper koze. V očigled nevarnosti, da se razširijo koze, ki na mnogih krajih na Hrvatskem in v Bosni epidemično nastopajo, tudi preko cele Slovenije — dosedaj se je pojavilo 12 slučajev v Gribljah pri Črnomlju (med temi 2 smrtna), 1 v Kočevju, 1 v Gor. Lekovci pri Metliki, 2 v Mariboru — je Zdravstveni odsek odredil, da se vrši po celi Sloveniji ponovno cepljenje zoper koze vseh oseb, ki tekom zadnjih pet let niso bile cepljene. Ob isti priliki se vrši tudi letošnje glavno cepljenje otrok in sploh vseh oseb, ki še niso bile cepljene. Opozarja se vsled tega prebivalstvo, da se v interesu lastnega zdravja udeleži cepljenja, ki se bode vršilo po vseh okrajih in mestih. Sanitetni šef: dr. Katičič l. r.

Prometna zveza.

Poziv članom. V interesu članov samih je, da ne zaostajajo s članarino. Doplačila za več kakor tri mesece nazaj se ne sprejemajo več, marveč morejo taki člani pristopiti le na novo. Zaostalo članarino za januar, februar marec in april je plačati še tekoči mesec. Časopis se bo dostavljal le redno plačujočim članom.

Poverjeniki za pobiranje članarine v Ljubljani so tovariši: Trunkelj Franc, Jerman Jože, Gorše Franc, Verbajs Franc, Koleša Alojz in Kodelja Alojz.

Voditelji plačilnic prejmejo v kratkem naše lastne poštne položnice za odpošiljanje denarja. Dosedanje položnice konsumnega društva so potem nerabne in se naj uničijo, da ne bo kakih pomot.

Ima pare. Na ljubljanskem glavnem kolodvoru pripravljajo dvorno čakalnico, ki bo stala do dva milijona kron. Ob dovozni cesti stoje stari vagoni, v katerih poginjajo železničarske pare moralno in telesno. Nočne doklade znašajo še vedno po eno krono za noč, pavšal za pisarniške potrebščine pa 15 in 20 par na mesec. To so razmere, ki prav nič ne zaostajajo za režimom belgrajske porodice. O ta apetit po ordnih, dober je, čeprav — drag!

Krvoses kapitalizem. Številna obolenja prometnega osobja južne železnice so rodila že posledice. Tovor zastaja po postajah, vsled česar trpe reveži izvozničarji občutno škodo. Da se temu odpomore, ponuja ravnateljstvo prometnikom, kateri se pismeno obvežejo, da bodo 24 urno službo s 24 urnim odmorom opravljali, za vsako turo po Din. 25.— odškodnine. Odškodnina bi znašala za vlakovodjo Din. 75.—, za sprevodnika pa Din 50.— za eno turo. Ni dvoma, da se bodo dobili ljudje, kateri bodo nasedli na te limanice, ampak ne iz ljubezni do uprave ali službe, temveč zgolj iz potrebe, da se kak krajcar zasluži, če bo tudi revež poginil. Saj živeti itak ni več mogoče. Komur je kaj za njegovo zdravje, bo to judovsko-kapitalistično nakano z ogorčenjem odklonil in upravi rekel: Plačajte nas tako, da bomo vsi lahko in brez skrbi živeli in ne bo obolenj vsled lakote in služba se bo lahko redno in nemoteno vršila. Da imate dovolj denarja, dokazujejo navedene ponudbe, ki imajo edini namen, da se ustreže izvozničarjem, kateri povzročajo pomanjkanje v domovini in draginjo. Če delate tako, ste in ostanete krvosesi — kapitalisti brez vsacega poštenja.

Železničarji in državni nameščenci so sklicali 12. t. m. v Ljudski dom v Ljubljani širši sestanek akcijskega odbora vseh združenih strokovnih organizacij, da sklepajo o smernicah za nadaljno postopanje in odpravo njih obupnega gmotnega položaja. Udeležba je bila tako številna, da sta bili dvorana in galerija nabito polni izstradanih železničarjev in državnih nameščencev vseh kategorij. Zamišljeni sestanek se je preobrnil v veličastno manifestacijsko zborovanje. Govorili so: Deržaj, Sovre, Makuc, Žorga in Korošec, nadalje Bekš, Benedičič, Bole, Legat, Ceraj in drugi. Jedro vseh izvajanj je bilo: Neznosna beda vsled katastrofalnega naraščanja draginje. Kriza je prikipela do vrhunca. Vsi navzoči brez razlike kategorij in strank so naglašali, da mora, ako vlada in parlament ne storita nemudoma svoje dolžnosti in data železničarjem in državnim nameščencem najpotrebnejša življenjska sredstva, priti do kratkega in splošnega manifestacijskega štrajka. Ako pa bi tudi to Belgradu ne odprlo oči, morala bi slediti ostrejša sredstva, za katerih posledice pa železničarji in nameščenci že v naprej odklanjajo vsako odgovornost. Sklenilo se je, da se železničarji in nameščenci po celi državi o tej akciji obveste potom letakov. Zavedajoč se resnega položaja, so referenti z malo neupoštevano izjemo nastopali stvarno in dostojno. — Istočasno se je vršil enak shod tudi v Mariboru, za katerega je bila velika Gambrinova dvorana premajhna. Shod se je moral vršiti na vrtu. Govoril je narodni poslanec Žebot, ki je povdarjal, da nam zamore prinesti izhod iz sedanjega neznosnega gospodarskega položaja edino le avtonomija Slovenije, ki je glavna točka programa SLS. Iz vrste železničarjev sta govorila tovariša Lajh in Kavčič z vidnim uspehom. Tudi ta shod je bila lepo uspela manifestacija proti uničujočemu belgrajskemu režimu.

Svarilen zgled. V Zagrebu juž. kol. so zboleli vsi prometni uradniki, ker se nimajo s čim prehranjevati — torej vsled gladu. Kolodvorska restavracija je cene hrani tako navila, da jih škandalozno slabo plačani uslužbenci nikakor ne morejo plačevati. Kljub temu pa uživajo vse restavracije slej ko prej neomejeno protekcijo ravnateljstva. Radovedni smo, kaj bo ravnateljstvo ukrenilo, da tej neznosni bedi odpomore. Radovedni pa smo tudi, kaka bo končna sodba od strani občinstva, zlasti pa industrije in trgovine o ravnateljstvu, ki tira mlade in delavoljne ljudi v smrt. Ali bo res treba javnih prireditev, cvetličnih dni in zbirk milodarov v prid železničarjev, da ne bodo pocepali vsled lakote in da ne bo promet zastajal? Ako bi železničarji šli na cesto in vse svoje trpljenje javnosti povedali na glas, bi meščansko časopisje tulilo, da so železničarji protidržavni prekuculi, tako pa ko reveži potrpežljivo čakajo in čakajo na izpolnitev stoterih mamečih obljub, se pa za nje ne zmeni nihče! Tako se godi v 20. stoletju ljudem, kateri nosijo večjo odgovornost, kakor pa gospoda, ki se prevaža s salonskimi vozovi za raznimi »zaradami«.

Zopet tepeni! Prav počasi, zato pa gotovo, se pripravlja neka popravka k določilom o draginjskih dokladah. Uradniki bodo baje dobili neko beraško odškodnino za ukinjeno stanarino. Dasiravno tudi uradnik niti približno ni pošteno plačan in mu radi privoščimo vsak priboljšek, ne moremo razumeti, čemu naj bi se poduradnik in služitelj tako sramotno zapostavljala. Sta li ti dve kategoriji samo molzni kravi uprave, ali so pa to ljudje iz mesa in krvi, kateri bi tudi radi živeli in sicer dostojno človeku živeli.

Skopuščenje. Kdor pozna promet na Dunajski cesti v Ljubljani preko železniških tirov, bo razumel, kako naporno in poleg tega še zelo odgovorno službo ima ondotni zatvorničar. Že dolgo časa sem sta to službo opravljala dva moža, ki sta imela po dnevu in po noči dovolj opravila. Nekomu pa je prišlo na misel, da bi se že na nočnih dokladah prihranila lepa svota, ako se ponoči postavi na to mesto samo en mož. Uspeh tega skopuštva nam ni znan, a znane so nam posledice. V neki noči začetkom tega meseca je zavozil vlak v pocestni voz nekega kmeta iz okolice. En konj je bil na licu mesta ubit, drugi pa težko poškodovan. Tudi voz, na katerem je bil naložen sod za gnojnico, je bil popolnoma razdjan. Kmet in njegov sin sta si srečno rešila življenje, ker sta še pravočasno z voza poskakala. Nesreča se je zgodila, ker zatvornica ni bila zaprta. Človek, kateri je to zagrešil ima slučajno le dve roki in ne zmore dela, ki mu ga je birokracija naložila. Njega ne zadene krivda, temveč v polni meri žel. upravo, ki je odpravila drugo mesto zatvorničarja.

Za pomirjenje. Slišijo se glasovi, da po nekod člani drugih organizacij naše tovariše vedno zasmehujejo in zbadajo s klerikalci. Vsi osrednji odbori žel. organizacij v Ljubljani so se sporazumeli, da ne bodo nasprotovali eden drugemu, temveč da bodo v naprej delovali sporazumno, če hočemo kaj doseči. Umestno bi torej bilo, da preneha tudi med člani sleherno nasprotstvo, ki kvari čut prave kolegialnosti. Saj nam gre za naše življenske koristi in ne za politiko. Ako bi pa komu njegova zbadava žilca ne dala miru, imenujte ga nam, da mu priskrbimo pri njegovi organizaciji primeren pouk. Mi sami pa korakajmo mirno našo pot, ki smo si jo začrtali, na prej!

O napredovanjih. Bliža se 1. juli, to je drugi termin v letu za napredovanja uradnikov, poduradnikov in slug v višje čine in plačilne razrede. Za uradnike obstoja navada, da napredujejo tudi izvanredno. Merodajno za to je baje izredno dobro službovanje. Pravimo baje, ker vemo, da marsikateri sam ne ve za tiste zasluge, radi katerih je napredoval, dočim se drugi peha in trudi s poštenim delom, pa le ne prileze nikamor. Za poduradnike in sluge pa takih napredovanj sploh ni, za nje obstoje strogi predpisi, ki se izvajajo dosledno. Da med uslužbenci teh dveh kategorij ne bi bilo kaj takih, kateri bi s svoim delom pošteno zaslužili mrvico nagrade v obliki izrednega napredovanja, je neverjetno. So poduradniki na vodilnih mestih in prideljeni, kateri opravljajo svojo službo neoporečeno po enakih predpisih in z enako odgovornostjo, kakor uradniki, a upoštevani za to niso prav nič. Ali ni to krivično? Da, krivično je, nemoralno in le službi v kvar, ker človeku, ki vé, da ne dobi za svoj napor ničesar, mine veselje do vsega; on postane stroj, ki se pregiblje le še mehanično. Ravno isto je pri slugah. Plače obeh so itak tako malenkostne, da se Bogu smili, k temu se pa pridruži še to polževo napredovanje. Skrajni čas bi bil, da se merodajni činitelji otresejo dunajskih navad ter vendar že enkrat začnejo malo bolj socialno misliti in delati. Če pa moramo ostati pod kuratelo, tedaj pa veljaj to za vse, ne samo za najrevnejše med revnimi.

Vsem tovarišem, katerim je na tem, da bo naš predal »Pravice« zanimiv, podučljiv, izpodbujevalen in učinkovit, nujno priporočamo, da nam pridno dopisujejo. Splošne stanovske zadeve so nam vedno dobro došle, le osebnosti se hočemo vselej dosledno ogibati. Nekateri se boje, češ, da bodo »pogruntani« in potem zasledovani. To je prazen strah: resnico govoriti naj se nikdo ne boji. Nad bojazljivcem pa stresa vsak otrok svojo korajžo.

Beda progovnih delavcev. Iz krogov progovnih delavcev nam prihajajo od vseh strani tožbe, ki izzvenevajo že v obupen jok. Plače so same na sebi za nič, k temu se pa pridruži še nezaprošeni dopust brez zaslužka z izgovorom, da ali ni dela ali pa ni kredita. Od česa naj reveži žive, to uganko naj bi nam kdo razvozljal, pa naj bo že kulturen človek ali pa kak afrikanski divjak. Progovni delavci so že od nekdaj najzadnja bitja med železničarji, od sedanje zakonodaje, ki se štuli, da je socialna, pa bi le pričakovali temeljite remedure. Toda kaj smo doživeli? Izdal se je delavstvu začasen pravilnik, pa stavi progovne delavce med one z lahko službo samo zato, da se jih plačuje najslabše. Kdor trdi, da ima progovni delavec lahko delo, je neumen in zloben ob enem. Od znoja ali dežja premočen, ob koščku kruha in vodi osem ur lopato in kramp vihteti, prenašati material, poleg tega pa še skrb za družino: to naj je lahko delo. Ako se kako delo dovrši, dobe inženirji gradbene doklade, delavec, kateri je res delal in ne samo gledat prišel, pa nič. Za umazano upravo pride takoj trgovec in draži življenjske potrebščine od dne do dne nemoteno naprej. Pri vladi, kjer bi se moralo posvetovati in sklepati o socialnih zakonih, pa režimski bankokrati pridno zapravljajo naše žulje in se pulijo za korita. Delavec! Vzdrami se, organiziraj se in krepi tvojo organizacijo, da bo močna in svoji nalogi kos! Smešno se sliši, če pravi kdo, da je organiziran, a ne plača članarine, dokler organizacija za njega ničesar ne stori. Ali morda kmet tudi čaka, da mu bo zemlja prej rodila zelje, krompir in drugo, potem še-le jo bo pognojil in preoral?

Tovariši. Pristopnina znaša K 10.—, posmrtnina za žene znaša K4.—; to oboje je v veljavi že od 1. marca 1923 naprej. Od 1. aprila naprej pa znaša članarina s posmrtnino vred za člana K 22.—; Prvo dvoje ostane nespremenjeno. Nabirajte novih članov.

Idealisti.

Sedanji svet je zelo sebičen. Marsikdaj te ozlevolji beseda, ki zadene tvoje uho. »Zakaj li naj delam zastonj!« Vojska je v resnici značaje pokvarila, toda idealisti le še niso izumrli. Tudi v Ljubljani ne in najmanj v naših krajih in v naših vrstah. Imeli smo v Ljubljani po prevratu silno veliko volitev. Naši ljudje so delali nesebično, neumorno in brezplačno, če tudi so znali, da so nam nasprotne svobodomiselne in »neklerikalne« stranke in grupe trošile milijone, mi smo z vso silo in težavo spravili skupaj denar za znamke, ki jih ob vsakih volitvah v Ljubljani silno veliko vsaka stranka porabi. Napredovali smo v Ljubljani kljub temu silno in če bi ne bili Wranglovci volili z demokrati in z zajedničarji, bi bila Ljubljana poslala v Belgrad našega tov. dr. Gosarja. Posamezne idealiste so stale volitve veliko. Stara korenina, Krekovec, kateri dela v Ljubljani že 17 let malo politiko agitacije moža od moža, ostrih besedi, s srcem na jeziku je pri Gosarjevih volitvah zapravil na agitaciji malenkost 3000 kron, »če se je tudi žena jezila«. Ni bogat, nima velikih dohodkov: idealist je. Neki drugi: vihra mu pravimo, je poslušajoč prvega, s smehom na ustih zaklical: »Kdaj bom pa jaz svoje »volilne« dolgove poravnal, sam ne znam!« Tretji se je pa muzal in rekel mož, kateri je nekoliko bolje situiran, če tudi ne sijajno: »Dolgov nisem delal, ampak »koštale« so me volitve precej«. In ko sem vprašal četrtega, mlajšega moža, o katerem sem znal, da je močno agitiral, ta mi je zabrusil: »Tih' bod, je vse glih' sam' da moja žena ne ve, kulk' so me volitve stale«. Še imamo idealiste in to je veselo, lepo znamenje našega mogočnega pokreta, ker končno so vedno zmagali idealisti in ne egoisti.

Kleroboljševik št. 4.

Doma in po svetu.

V preteklem tednu smo v domači politiki doživeli zanimivo presenečenje. Najprej je prišel odposlanec stranke v Zagreb, nato sta šla dva poslanca Radičeve stranke v Belgrad, nakar sta prišla tajnik in predsednik radikalne stranke v Zagreb, kjer so se pričeli razgovori med radikalno stranko in federalističnim blokom. Teh razgovorov so se poleg Hrvatov udeleževali tudi 4 zastopniki SLS, eden zastopnik Bunjevcev in pa zastopniki JMO (jugoslovanske muslimanske organizacije). Veliko presenečenje je zavladalo vsled teh pogovorov predvsem pri demokratih. Pišejo, da so Pribičevića tiste dni začeli njegovi prijatelji kar nagloma zapuščati, kakor zapuščajo podgane potapljajočo se ladjo. Važno je pač dejstvo, da je prišlo do teh razgovorov. Jasno je po teh razgovorih, da so bile vse grožnje z amputacijo t. j. da Srbi odrežejo sebi največji kos države, Hrvate in Slovence pa prepuste v plen sosedom, — le prazne grožnje in da so tudi tiste besede in pisarije o veleizdajalskih federalistih in njih zvezah z inozemstvom bile le besede in pisanje z namenom sovražiti federaliste pri naivnih domoljubih kratkih mislij in kratke pameti. O dejanskih uspehih teh pogovorov v Zagrebu pa bomo mogli morebiti soditi čez en teden, ko se danes sestane nova zbornica in ko se spozna stališče vlade in radikalne stranke. Časopisi so nam sporočili kot glavne zahteve federalističnega bloka, da se more prenehati z vlado nasilja in pokvarjenosti, da se mora dati pokrajinam avtonomija, vpeljati red v upravo in nato pričeti z razgovori o reviziji (popravi) ustave. Položaj v državi je tudi tak, da je treba takojšnje odpomoči. Neznosna postaja draginja. Uradništvo in nameščenci sploh, zlasti pa še vpokojenci so v skrajni stiski. Na svojem zborovanju v Ljubljani v Ljudskem domu so javni nameščenci to posebno povdarili in sklenili staviti svoje zahteve, ki jih vlada in parlament morata izpolniti, če nočeta, da se ustavi državni stroj. Uradništvo je, kakor je pokazal dogodek na ljubljanski poštni direkciji, kjer je uradnik očé petih otrok med delom omedlel, onemoglo do skrajnosti. Ne bode treba kakega štrajka, ampak od sestradanosti uradništva bodò zastali državni obrati. Tako daleč so skrajno strankarske vlade najprej demokratsko-radikalna in potem radikalna privedle našo državo. Odgovornost je grozna. Dogodek v Slov. Bistrici, kjer je Orjuna napadla mirno mesto, da je bilo ranjenih 6 oseb in mnogo vrednosti uničenih, kaže, da vlada niti za red in varnost ne zna skrbeti. Odstavljen je tamošnji mestni vojaški poveljnik, dokaz, da se tudi vojaštvo ne zaveda svojih nalog.

V zunanji politiki je te dni vladalo nekako zatišje, ker je bilo z notranjo politiko preveč opraviti. Konferenca glede Reke se ni še nadaljevala, tudi se še ne ve, kje se bode nadaljevala. V Belgrad je prišel grški zunanji minister. Ob tej priliki so zopet pisali časopisi o solunskem pristanišču, glede katerega Grki še vedno no-

čejo pristati na naše zahteve po svobodnem pasu v njem in do njega. Očitali smo tudi, da se našim narodnim manjšinam tam v Grčiji okoli Soluna prav slabo godi. Glede **orientalskega vprašanja** se bode 24. aprila otvorila nova konferenca v Lozani, da reši razna sporna vprašanja in napravi mir. Živahen je gospodarski boj tam v Orientu, kjer se močno gibljejo Amerikanci in spodrivajo Francoze in Angleže. **V Rusiji** hočejo reformirati upravo in zmanjšati število oblasti in okrožij (gubernije, ujezdi), še vedno pa preganjajo cerkev, dasi so sodbo nad ruskim patriarhom Tihonom zopet odgodili, pač pa se bode zdaj vršil cerkveni zbor. Zaradi **ruhrskega vprašanja** so se pretečeni teden vršili razgovori med francoskimi in angleškimi državniki. Pisalo se je o novih predlogih glede rešitve reparacijskega vprašanja, o padcu Poankarejevem, pa izboljšalo se še vedno ni nič. Nemci pravijo, da sedaj sploh ne morejo nič obljubiti, koliko bodo plačali, ker se bode šele videlo, kakšno škodo imajo od zasedbe Poruhrja. **V Italiji** se je te dni vršilo veliko zborovanje ljudske stranke (partito popolare). Naši demokratski listi so že pisali, da ta stranka razpade, ali pa da se pridruži fašistom. Toda glasovanje je pokazalo, da hoče ta močna stranka živeti svoje življenje in da se ne uda fašizmu, ker ne more narodnosti priznavati za boga, kakor to delajo fašisti. **V Ameriki** se zelo bavijo z domačim fašizmom (kre - kluks - klan), ki tudi grdo moti red. Zdi se, da je fašizem poseben povojen pojav. Ljudje so se v vojni navadli silo delati in bi jo radi delali tudi v mirovni dobi. Vedno bolj se kaže, da bode treba to rano našega časa izžgati. Upajmo, da se bo pri nas dalo to doseči ustavnim potom, da bodo vršile sodnije svojo nalogo. V Ameriki pa se tako kakor v Italiji sodišča ne upajo kaznovati teh zločincev. Te dni nam časopisi poročajo o novi revoluciji na **Kitajskem**, kjer so se uprli mornarji vojnega brodovja. Ta država je v neprestanih krčih. Zastonj iščemo miru po svetu. dr. — p —.

× × ×

GOSPODARSKI PREGLED.

Pogajanja radikalov z zastopniki federalističnega (avtonomističnega) bloka minuli teden v Zagrebu so v inozemstvu dvignila vrednost našega dinarja v Curihu v soboto dne 14. aprila 1923 na 5.60. Dvigati se je pričel dinar 12. t. m., ko je poskočil od 5.40 na 5.50. Dolar se je plačeval v Zagrebu dne 4. t. m. z 99 dinarji, dne 14. t. m. pa s 96. dinarji, padel je toraj za 12 kron. Če se bo dosegel v državi SHS popolen sporazum, pričakujmo z vso gotovostjo, da se bo vrednost dinarja dvigala do približno tiste višine, katero je dosegla čehoslovaška krona v Curihu: 16.37—16.38. Pri naročilih v inozemstvu se morajo za to z največjo previdnostjo sklepati le kupčije najmanje potrebnih potrebščin. **Vrednost inozemskega denarja.** V Zagrebu so dne 14. aprila 1923 plačevali avstrijske krone z 0.1380—0.1383, nemške marke z 0.4655—0.4665, češke krone z 2.925—2.935, lire s 4.87—4.875 in dolarji s 96.25 din.

Žito in moka. Ker Američani dvigajo cene žitu (v Trstu so se dvignile cene ameriških pridelkov od 5.75 na 5.80 dolarjev), tudi pri nas žitni oderuhi dvigajo cene žitu in moke, dasi se napoveduje prvovrstna žetev. Cene pšenici so se v velekupčiji za to dvignile na 4.45—4.55 din., koruzi od 2.65 do 2.80, ječmenu od 3.20 na 3.25, ovsu od 3 do 3.05 dinarjev in moki 0 s 7—7.15 din.

Cene manufakturi so se že nekoliko znižale, ker se je vrednost našega dinarja v inozemstvu dvignila.

Špecerijsko blago se z ozirom na cene v Hamburgu in v Trstu draži. Kava v Zagrebu je dosegla ceno 150—168, kristalni sladkor 93—94, v kockah 99—100.

Cene usnju so zopet nekoliko poskočile in so znašale: boks 20—30 din., podplati 50—60 din.

Jajca so v Zagrebu cenejša in so padle njihove cene od 125 do 130 parov na 110 do 125 parov.

Železo. Zaradi štrajkov v Avstriji so se dvignile cene železu povprečno za 50 parov pri kg.

Špekulacije Kreditne banke v Ljubljani. Kreditna banka v Ljubljani je ustanovila akcijsko družbo Jugoslavenska tvornica Mautner d. d. s sedežem v Ljubljani. Nova družba, ki jo je ministrstvo že potrdilo, bo »Vereingte österreichische Textillindustrie A. G.« na Dunaju »odkupila« predilnici v Litiji in v Preboldu. Temeljna glavnica bo znašala 10.000.000 dinarjev. Izdali bodo 100.000 akcij po 100 dinarjev.

Čevlje kupujte z znamko »Peko« tovarn Peter Kozina & Ko., ker so ti priznano najboljši. Glavna zaloga Ljubljana Breg 20, na drobno Aleksandrova cesta 1.

Organizacija javnih nameščencev somišljenikov S. L. S.

Naša organizacija javnih nameščencev je imela svoj redni tretji občni zbor dne 7. t. m. ob 20. uri v spodnjih prostorih Konzumnega društva v Ljubljani na Kongresnem trgu. Iz poročil funkcionarjev poročamo: Po pozdravu in poročilu tov. predsednika je poročal tajnik o statistiki delovanja odbora v preteklem letu. Odbor je imel 19 sej. Pristopilo je od zadnjega občnega zbora 251 članov in sicer iz cele Slovenije. Mnogo naših soimšljenikov še ni prijavilo pristopa ter jih vabimo, da vpošljejo jim poslane pristopnice. Blagajnik je poročal, da je znašalo društveno premoženje koncem marca 1913. 5516 kron 66 v. Po predlogu pregledovalcev računov se je dal staremu odboru absolutorij in izrekla odboru zahvala za požrtvovalno delo kljub težkočam, ki jih je bilo treba odstraniti. Občni zbor se soglasno sklenil letno članarino zvišati na kron 24.—. Ob tej priliki prosimo naše člane, da vzamejo to na znanje ter razliko med novo in prejšnjo članarino (3 Din.) čim preje vplačajo. Pri volitvah je bil sprejet soglasno predlog, da se zopet izvoli ves stari odbor. Pri slučajnostih se je sklenilo, da naj se vrše ob članskih sestankih ob sobotah zvečer tudi redna kratka predavanja po raznih v organizaciji včlanjenih strokovnjakih. Obenem se je tudi sklenilo, da se z vso vnemo podpira snujoča se **»Strokovna zveza javnih nameščencev«**, katere pripravljalni odbor deluje v prostorih »Jugoslovanske strokovne zveze« v Ljubljani, Stari trg 2. I. Ob 22. uri je zaključil predsednik lepo uspeli občni zbor potem, ko se je za udeležbo zahvalil Odbor.

Strokovna zveza tvorniškega delavstva.

Tržič. Dne 12. aprila je naša skupina v Tržiču sklicala shod, na katerem je delavstvo pokazalo s svojo udeležbo, da si ne da kar kratkomalo jemati svojih pravic. Shod je zboroval, da se protestira proti nakani industrijskih korporacij, ki hočejo in zahtevajo od vlade, da se »zakon v zaščito delavcev« še poslabša z raznimi izvršilnimi pravilniki, češ, da sta industrija in obrt v nevarnosti. Na shodu je poročal **Gostinčar**, ki je žel burno odobravanje za svoja izvajanja. Stavljena resolucija je bila enoglasno sprejeta. Delavstvo se zaveda, da je nevarnost za industrijo, katero vidijo razni kapitalistični krogi, le bav bav, ker lahko spozna dan za dnem, da podjetniki največkrat lažejo. Evo dokaza: Vršila so se meseca marca pogajanja v Tržiču, pri katerih se je jasno pokazalo temeljem kalkulacije, koliko je čistega dobička, kar je moral podjetnik priznati, ali kljub temu je tarnal, da ne more izhajati in izražal željo po odpravi osemurnega delavnika. V tem lahko vidi vsak pameten človek zlobo kapitalista in da tem ljudem ne gre v resnici za tem, da bi lepše cvetela industrija, ampak samo za lasten dobiček, katerega naj znaša skupaj žuljeva roka.

Tržič. V čevljarski tovarni Mally Demberger je nek gospod mojster rodom Nemec, ki prav sistematično šikanira delavstvo, zlasti ne more videti starih ljudi, katere prestavlja k slabšim delom, jih psuje z neokusnimi besedami in jim celo grozi z odpustom. Kakor se govori, dela tudi na to, da se delo v tovarni zopet skrči od osem na sedem ur dnevno pri vsem tem, da ne manjka naročil. Ako se to ne preneha, bomo objavili ime tistega gospoda, da ga bo spoznala javnost širom in izven naše države.

Za tiskovni sklad sta darovala tvorniška delavca Glavič Ivan 10 Din. in Krivec Franc 10 Din. Oba darovilca sta iz Jesenic na Gorenjskem. Tovariši! Zbirajte povsod za tiskovni sklad.

Dopis.

Čipkarice, katere še niso pri nas včlanjene, naj se takoj prijavijo oziroma včlanijo pri podpisani zadrugi. Delo se bo zelo dobro plačalo.

Osrednja čipkarska zadruga v Ljubljani, Stari trg 2/I.

Socialen drobiž.

Splošni štrajk v Memlu je izbruhnil 6. aprila, ker je litvanski komisar odklonil zahteve gospodarskega in političnega značaja. Štrajkujoči so zahtevali obnovitev zborovalne in tiskovne svobode, pocenjenje živil, znižanje taks in dovoljenje vlagati nemške vloge oblastem. Stavkajo celo poštni uradniki, trgovski nastavljenci, bančni uslužbenci, plinarna, elektrarna in vodovod ne poslujejo. Odbor sedmih članov, ki je vložil zahteve strokovnih organizacij, so zaprli.

Generalni štrajk v štajerskih rudnikih in plavžih se bliža koncu. Dne 8. t. m. so sklepali o koncu štrajka. Ob zaključku Pravice nam uspeh še ni bil znan.

Brezposelnost v Avstriji. Število brezposelnih v Avstriji se je znižalo od 165.000 meseca februarja do 7. aprila na 91.835.

Okno v svet.

Nov denar iz aluminija nameravajo izdati v Nemški Avstriji. Najmanjši novec iz aluminija bo vreden 100 K. a.

Velik borzni škandal v Budim Pešti. V Budim Pešti so odkrili velik bančni škandal, ker so mali bankirji poneverili malim varčevalcem njihove vloge. Velebanke nočejo rešiti malih bankirjev in agentov, ker jim gre za to, da uničijo slabotne banke.

GAŽELA-MILO
je najboljši domači izdelek.
Dobi se v vsaki trgovini.

Kupujte le pri tvrdkah, ki inserirajo v „PRAVICI“!

Vaše blagorodje!
Kdor hoče imeti dobro slikarsko delo s pristnim blagom, naj se obrne na naslov
Fr. P. Starè, slikarski mojster
Ljubljana, Florijanska ulica.

KNJIGOVEZNICA, KARTONAŽA IN GALANTERIJA
MIROSLAV BIVIC
Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 29
se priporoča slavnemu občinstvu ter p. n. tvrdkam za cenj. naročila vseh v to stroko spadajočih del.
VELIKA ZALOGA ŠOLSKIH MAP, NOTEZOV IN BLOKOV.
Cene nizke! Postrežba točna! Delo solidno!

VALENTIN VOJSKA, PLESKAR IN LIČAR
Ljubljana, Cerkvena ulica št. 11
se priporoča slavnemu občinstvu za vsa v njegovo stroko spadajoča dela.
DELO SOLIDNO! CENE ZMERNE!

Kavarna „Central“ LJUBLJANA, Sv. Petra nasip poleg zmajevega mostu
se priporoča cenjenemu občinstvu za mnogobrojen obisk.
Štefan Mikolič, kavarnar.

I. delavsko konsumno društvo v Ljubljani
ima bogato izbero manufakture, češke lončene posode, klobuke, vsakovrstno špecerijsko blago, v zadružni kleti na Kongresnem trgu štev. 2 dobro vino po nizki ceni.
Hranilne vloge članov obrestuje po 5%. Člani dobe 3% blagovni popust.
Pristopnina 10 kron, delež 100 kron.
Prijave sprejema pisarna na Kongresnem trgu št. 2 in vse zadružne prodajalne.
V Vašem interesu je, da postanete član, članica naše zadruge!

Izdaja konzorcij. Tisk Zadružne tiskarne v Ljubljani. Odgovorni urednik Dr. Andrej Gosar.